

Tvorba polních tůní na Jindřichohradecku

Autoři:

Petr Hesoun

Lokalita:

Kunžak - Lána, Světce (okres JH)

Období sledování:

2005 - 2011

Souhrn:

V letech 2005 a 2008 bylo v okrese Jindřichův Hradec vyhloubeno pět tůní na orné půdě a to ve dvou lokalitách. Účelem těchto akcí bylo zejména zvýšení biodiverzity vodních organismů včetně vážek v těchto lokalitách. Na dvou zkoumaných lokalitách „polních“ tůní bylo celkově zjištěno 19 druhů vážek. U většiny druhů se dá předpokládat vazba na danou lokalitu, protože byly zjištěny buď opakovaně nebo byli nalezeni imaturní jedinci, exuvie anebo bylo sledováno epigamní chování. Z výsledků je zřejmé, že i „polní“ tůně mohou být vhodným refugiem zejména mobilních mokřadních druhů.

Metodika:

Kunžak-Lána – č. m. k. 6857, k. ú. Kunžak, 655 m n. m. Zde byly v polní sníženině vyhloubeny dvě tůně začátkem roku 2005. Místo bylo součástí plochy orné půdy, bylo však obděláváno pouze v suchých letech, většinou zde hospodaření nebylo možné. V době hloubení tůní zde rostla zejména vlhkomilná nitrofilní vegetace a vegetace bahnitých substrátů (např. *Rumex obtusifolius*, *Cirsium arvense*, *Alopecurus pratensis*, *Ranunculus flammula* aj.). Výskyt vážek zde nebyl před vyhloubením tůní zjištěn. Hladina v tůních kolísá zejména v závislosti na množství srážek a teplotě. Horní větší tůň postupně zarůstá zejména křovitými mokřadními vrbami. Žádné úpravy na ní nebyly od jejího vybudování realizovány. Její hloubka nepřesahuje 100 cm, asi na třetině plochy nádrže dochází k periodickému vysychání. Spodní menší tůň byla zřejmě v roce 2010 upravena, takže má strmější břehy bez významnějších porostů. Okolí je stále využíváno jako orná půda. Mokřad Světce – č. m. k. 6755, k. ú. Světce, 535 m n. m. Plocha, na které byly tůně realizovány je část bývalého prameniště, která byla v 80. letech 20. století „rekultivována“, odvodněna a převedena na ornou půdu. Protože zde i přes realizované úpravy byly půdy značně podmáčené, nebylo území dlouhodobě hospodářsky využíváno. Dominovaly zde nitrofilní rostlinné druhy (*Rumex obtusifolius*, *Cirsium arvense*, *Urtica dioica*, *Alopecurus pratensis*), ale byly zde zachovány i fragmenty slatinných luk například s *Carex hartmanii* a *Trifolium castaneum*. Zbývající část prameniště byla zachována a nachází se v ní význačná společenstva rašelinných a slatinných luk například s *Menyanthes trifoliata*, *Epipactis palustris*, *Carex pulcaris*, *Carex umbrosa*, *LasERPitium prutenicum*, *Gentiana pneumonanthe* aj. V této lokalitě byly vytvořeny na podzim roku 2007 tři tůně, na které z jedné strany navazuje uvedené prameniště, oddělené od nich stokami a z druhé strany pozemek orné půdy. Zachované prameniště i okolí vybudovaných tůní jsou asi 5 let pravidelně koseny jednou či dvakrát ročně. Na stokách, které povrchově prameniště odvodňovaly, bylo vybudováno několik přehrádek, za kterými vznikly drobné, poměrně zastíněné tůňky. Před vyhloubením tůní byly v lokalitě zaznamenány pouze jednotlivé kusy šidélka *Pyrrhosoma nymphula*. Hladina všech tří polních tůní kolísá zejména v závislosti na množství srážek a teplotě. Všechny tůně jsou ploché s nízkou hrázkou bez výpustního zařízení, největší hloubka v nich dosahuje cca 80 cm, většina plochy má však hloubku do 50 cm. Zejména v nejjihnější tůni dochází k silnému kolísání hladiny a periodickému obnažování velké části jejího dna (i přes ½ výměry). Všechny tůně zarůstají především orobincem *Typha latifolia*. Zemědělské plochy v okolí tůní jsou stále využívány jako orná půda. Otevřená část mokřadu je pravidelně kosena a dřeviny z ní jsou většinou odstraňovány. Souvislé porosty dřevin na prameništi tvoří asi 40 % plochy prameniště a jsou ponechávány bez zásahu. Odonatofauna lokality Kunžak Lána byla zkoumána v letech 2005 až 2008 při čtyřech návštěvách a to 30. 8. 2005, 30. 5. a 28. 6. 2006 a 4. 5. 2008. Lokalita Mokřad u Světců byla navštívena v letech 2009 až 2011 také čtyřikrát a to v termínech 1. 7. 2009, 1. 7. 2010, 13. 5. 2011 a 6. 9. 2011. Při všech návštěvách byla zaznamenávána zjištěná imaga, pořizována fotodokumentace významných druhů a sbírány exuvie. K odchytu imag byla používána síť o průměru

50 cm. U několika významnějších nálezů byl sebrán i dokladový exemplář.

Výsledky:

V lokalitě Mokřad u Světců byly učiněny tyto nálezy: 1. 7. 2009 – *Coenagrion puella* (přes 10), *Pyrrhosoma nymphula* (do 10), *Ischnura elegans* (přes 10), *Ischnura pumilio* (do 10), *Libelula depressa* (do 10), *Libelula quadrimaculata* (do 10), *Orthetrum cancellatum* (do 10), *Orthetrum brunneum* (do 10, imaturní), *Sympetrum sanguineum* (do 10, imaturní), *Sympetrum striolatum* (do 10, imaturní), *Lestes sponsa* (desítky, imaturní, tandemy). 1. 7. 2010 – *Orthetrum cancellatum* (přes 10, kopulace), *Orthetrum albistylum* (1M), *Orthetrum brunneum* (přes 10 exuvií, 5 imat.), *Libelula depressa* (5M, 2 exuvie), *Libelula quadrimaculata* (přes 10), *Sympetrum striolatum* (5 imat.), *Sympetrum sanguineum* (5 imat.), *Anax imperator* (1M, 1F ovip., přes 10 exuvií.), *Aeshna cyanea* (2 exuvie), *Lestes sponsa* (přes 50), *Ischnura pumilio* (přes 30 imaturní), *Enallagma cyathigerum* (přes 50, imaturní, ovipozice), *Coenagrion puella* (přes 50, imaturní, ovipozice), *Coenagrion hastulatum* (do 10, tandem). 13. 5. 2011 – *Pyrrhosoma nymphula* (1M) 6. 9. 2011 – *Lestes sponsa* (10), *Aeshna cyanea* (do 5) V lokalitě Kunžak-Lána byly nalezeny tyto druhy vážek: 30. 8. 2005 – *Aeshna cyanea* (1M), *Sympetrum vulgatum* (tandemy, ovipozice), *Enallagma cyathigerum* (1M), *Lestes barbarus* (1M) 30. 5. 2006 – *Lestes barbarus* (do 10) 28. 6. 2006 – *Enallagma cyathigerum* (do 10), *Coenagrion puella* (přes 10), *Libellula depressa* (do 10), *Sympetrum sanguineum* (desítky- imaturní, larvy, exuvie), *Sympetrum fonscolombii* (do 10, tandem, ovipozice) 4. 5. 2008 – vážky nezjištěny

Diskuze:

Druhové složení odonatofauny nově vytvořených tůní je zřejmě ovlivněno především spektrem druhů, které se vyskytují v jejich okolí. Nižší počet zjištěných druhů v lokalitě Kunžak-Lána je zřejmě způsoben zejména tím, že v okolí tůně se nenachází prostředí příliš vhodné pro lov, odpočinek a další aktivity imag. Výsledky jsou ale ovlivněny i nadmořskou výškou lokalit, rozdílnými daty provedených průzkumů a dalšími okolnostmi.

Závěr:

Na dvou zkoumaných lokalitách „polních“ tůní bylo celkově zjištěno 19 druhů vážek. U většiny druhů se dá předpokládat vazba na danou lokalitu, protože byly zjištěny buď opakovaně nebo byli nalezeni imaturní jedinci, exuvie anebo bylo sledováno epigamní chování. V lokalitě Mokřad u Světců bylo zaznamenáno 16 druhů vážek a v lokalitě Kunžak-Lána 8 druhů. Mezi zjištěnými druhy je jich 6 zařazených v červeném seznamu. Jsou to jednak acidofilní šidélko *C. hastulatum*, které je však na Jindřichohradecku hojné, jednak druhy, které bychom mohli označit jako pionýrské či teplomilné a to *L. barbarus*, *O. albistylum*, *O. brunneum*, *S. fonscolombii* a *S. striolatum*. Z výsledků je zřejmé, že i „polní“ tůně mohou být vhodným refugiem zejména mobilních mokřadních druhů.

Grafické přílohy: [tun_lana_kveten2005.jpg](#) [1]

 [tun_lana_4.5.08.jpg](#) [2]

 [svetce_tun17.10.07.jpg](#) [3]

 [svetce_tun17.7.2010.jpg](#) [4]

 [svetce_tunka_na_pritoku6.9.11.jpg](#) [5]

Zadal: Jiří Pokorný

URL zdroje: <http://forumochranyprirody.cz/tvorba-polnich-tuni-na-jindrichohradecku>

Odkazy:

[1] http://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/tun_lana_kveten2005.jpg

[2] http://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/tun_lana_4.5.08.jpg

[3] http://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/svetce_tun17.10.07.jpg

[4] http://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/svetce_tun17.7.2010.jpg

[5] http://forumochranyprirody.cz/sites/default/files/svetce_tunka_na_pritoku6.9.11.jpg

Tvorba polních tůní na Jindřichohradecku

Publikováno z Fórum ochrany přírody (<http://forumochranyprirody.cz>)
